

ОНО ЧЕГА НЕМА, А МОЖДА НИЈЕ НИ ПОСТОЈАЛО

Дејан Илић, *Кашастар*, Народна библиотека „Стефан Првовенчани“, Краљево 2013

У претходној књизи *Из викенда* (2008) песник Дејан Илић (р. 1961) је био запитан и забринут да ли ми знамо где јесмо и где нам живот уистину јесте. Да ли је то тамо где ми мислимо да јесмо или је пак тамо где су нам прекинути и јава и снови. Штавише, песник је и нас питао да ли смо у стању да препознамо то место где ми и даље јесмо и где нам прекинути животи чекају свој наставак. Била су присутна и друга питања. На пример, да ли смо у стању да изменимо предрасуде, навике, малодушност зарад опстанка. Да ли смо спремни на (само)испитивање. Да ли смо довољно моћни и храбри да се погледамо у огледало и закључимо да ли тај лик припада нама или је у питању нека изнуђена варијанта, утешна, принудна, подобна и компромисна, а можда и изневерена. Морамо се запитати и да ли смо сазрели да нешто урадимо за себе, само за себе, само за свој живот или ћемо ћутке прихватати понуђено и залутати на координатној карти постојања, на којој смо требали бити на неком другом месту. Није важно да ли је то на бољој, горој, вишој или нижој позицији, мање или више вреднованој, видљивој или невидљивој. Битно је само да смо на свом степенику и у свом животу – тамо где треба, дакле.

У Илићевој најновијој књизи, на први поглед, необичног, чак и непесничког имена *Кашастар* настављају се песникове медитације, најинтензивније у другом циклусу симболичног наслова „Тамо где смо живели“. Овог пута заједничкост песникове запитаности могла би да се слободније приближи следећом реченицом – *оно чега нема а није га ни било*. Заправо, реч је у овом циклусу о повратку у завичај након неколико деценија, о узалудном повратку у прошлост („није ме вратило у прошлост“) и у топониме у које смо мислили да смо постојали пуним плућима, али у што данас не можемо са сигурношћу потврдити, на пример, у песми „Усликани“:

*Остало је, дакле, сведочанство
које ништа не сведочи, или мало,
и тек колико стјаје у ове слике
иза којих ни њада ничеџ није било.*

Или у завршној безименој песми истог циклуса: „нестају / и свет око нас / и слика која нисмо били“, као и у песми „Невидљиви град“: „Река је / текла мирно, нема као историја које је овде / могло бити, а ипак

је изостала”. Или у песми „Тамо где смо живели”: „Понекад желим, само да одем, / али немам где”.

Међу значајним емоцијама-медитацијама, зачудно бодријарским, издвајамо неочекивану могућност трајања и након његовог престанка и након сврхе њеног објашњења, односно навике, данас учесталог, живота појединаца у прошлости које више нема, као што је то у песми „Иги Поп”: „да би ствари / трајале и кад изгубе смисао”, као и у једном од сегмената циклуса „У предсезони”: „и градове, невидљиве, који су збрисани / и не постоје више, али се држе // као што ћемо се и ми држати / једног дана / кад нас не буде више”. Аналогија је и са стиховима из песме „Главна улица”: „јер тога више нема, па чак и трг / на којем се налази, јер тога / није ни било”. Али то није само наша специфичност, већ планетарна принуђеност са обрисима нихилизма, у којој се све више и све чешће „умире од последица живота”.

У претходној Илићевој књизи били смо сведоци, па и актери његових учесталих путовања кроз простор, време и његов живот, током којих је песник проналазио извесне слике и догађаје блиске његовом хабитусу. Нажалост, током Илићеве најновије заједнице стихова, песник, иако и даље путује (о томе сведоче и наслови појединих песама – „Писмо из Фиренце”, „У Белинци”, „Трајект”) није пронашао (мада то није ни могуће) ону преломну бодријарску тачку предвајања или удвајања у којој би наслутио и своју припадност или пак осетио да припада свима делимично и повремено. Резултат песниковог путовања кроз уређене и празне градове, кроз насеља „промашених могућности” јесте разочараност самог песника, због изневеравања иницијалних очекивања и илузија које су утопистички гајили незадовољни појединци неснађени у својим просторима („пошто је ово празнина, има места за све”).

Стога, не чуде неке од Илићевих дефиниција данашњих виртуелних путовања уопште. На пример, у песми „Зимска светлост”: „док не напуштам ништа / и не идем никуда”, као и у песми „Без наслова”: „неколико трака / на путу за нигде”.

Песник се окреће путовању кроз своје окружење, кроз себе, кроз „подметнуто”, кроз одсуство онога што је било, кроз мрачне „пролазе” кроз град и живот („У овом месту живе само старци и грлице. // По плочаним улицама кочи се / напуштено. Није још музеј, али живота нема”). Зато песник иронизује обилазак своје околине нудећи асоцијацију са виртуелним путовањима кроз катастарске књиге и цртеже, јер само у њима, нажалост, још увек постоје обриси живота који није живот тачније постоје трагови живота који то није ни био. Дакле, само у прошлости трајемо, ређе са врлинама, чешће са манама. Штавише, данас и у књигама власништва нестајемо, не само због бирократских пропуса, већ и због „путева у нигде” („С катастарском мапом у рукама, / пратим облике парцела, неизвесне / линије власништва, породичне свађе / и

деобе, уситњавање поседа ... Одавде, где се налазим / не види се ниједна кућа, ниједно имање, / као да, сем птица, ни животиња нема”).

Очито, да „из ништа” можемо путовати једино „у нигде” и у безмерну празнину. Зато, уместо путовања, уместо трагања испуњена надањима, у књизи *Кайасџар* песник Илић доживљава друштвене болести нашег доба. Наиме, тренутну сартровску егзистенцијалну скученост и мучнину („Све је исто, само је пропало, оронуло”) песник илуструје кроз масовну деперсонализацију и опредмећеност осамљених и угрожених појединаца, спремних на мимикрију и инверзију („ноћу, кад нема очију, буди се / оно што је спавало преко дана”). Нарочито се унижававање осамљеника учава у идентификацији човека преко бројева, уместо по његовим суштинским одликама („живот и није / у нашем власништву, постоје књиге / које нас бележе и заводе ... сви смо ту заједно ... под неким бројем”). Затим, кроз акцентовано неразлучивање, на пример, биљних врста („Као кад учиш да читаш и изговараш / ’јела’ уместо ’бор’, јер оно што је нацртано / изнад, за тебе је јела а не бор, иако лепо / видиш да ова реч почиње на ’б’” – песма „Имена”) поимамо већ изречену пресуду о нашем незнању и губитка белега своје сопствености, јер губитак језика, губитак свог окружења, не можемо другачије ословити него нестајањем и разуђивањем, који дуго трају. Зато нас песник Илић у песми „Код два тунела” подсећа и на сопствене грешке у истом амбијенту недостојном човеку, али које се не смеју заборавити, игнорисати и било како правдати: „Окука, и провалија испод, / потом зелена крашка долина, / речица, друга земља у којој су, / у прошлом веку, на овом месту / зауставили воз и читав вагон / одвели у мрак”.

Садржајна иновација јесте осећање присуства година („ми, деца у годинама ... ми смо деца / те усликане празнине, / тог губитка вида”). И огледање у огледало је сада другачије у односу на претходну Илићеву песничку књигу и значајно сетније и дешперантније: „Када се погледам у огледалу, / дистанца је све већа и све теже видим / оно што гледам”. А навике, у међувремену прихваћене, асоцирају на смиреност и одсуство склоности за даљинама и авантурама, годинама условљене: „Наједном, постају нам важнији / мањи простори, ствари које су ближе”. Истовремено, сви наведени примери и симболизују различитост у виду удвајања отуђеног појединца и његовог сопственог препознавања, узрокованог протеклим годинама и одсуством из родног крајолика, спонтано измењеног.

Посебност овим и оваквим стиховима даје њихова зачудно-надрална и вешта сликовитост, као што је, између осталих, и први катрен песме посвећене песнику Новици Тадићу: „Писати песму у сенци / величине која је управо / нестала и, увек је тако, / постала још већа”, која утиче

на пријемчивост и лакорекост песникових занеобичених медитативних доживљаја.

Александар Б. ЛАКОВИЋ